

CONCEPTNOTA AAN DE VLAAMSE REGERING**Betreft: Energiearmoedeprogramma****1. BELEIDSCONTEXT**Het regeerakkoord stelt:

“We verminderen de energiearmoede aan de bron via een lager verbruik en zetten prioritair in op energiebesparende maatregelen, met behoud van de minimale levering van aardgas en elektriciteit. We zorgen voor verhoogde energieprijzen voor de beschermde afnemers. Het sociale dakisolatieprogramma wordt versterkt en een bijkomend sociaal programma voor hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie wordt opgestart. De middelen voor de energiescan worden geheerorienteerd naar maatregelen die energiearmoede aan de bron aanpakken, met een sterke operationele rol voor sociaal economieprojecten. De taken en werking van het Fonds voor de Reductie van de Globale Energiekosten (FRGE) voorzien we als actieverplichting bij de distributienetbeheerders, maar beperken we tot energieleningen aan beschermde afnemers. Er zal naar synergie worden gestreefd tussen projectpromotoren van sociale energie-efficiëntieprogramma's en lokale entiteiten. We onderzoeken op welke manier het financiële risico op wanbetaling bij leveranciers verminderd kan worden, zonder dat hierdoor de factuur van de eindgebruikers verhoogt. We zetten verder in op een doeltreffende en maatgerichte samenwerking tussen netbeheerders, OCMW's en andere actoren zodat maximaal wordt vermeden dat mensen in energiearmoede terecht komen.”

.....

“De gratis kWh bereikt vandaag moeilijk de meest kwetsbare mensen, bovendien blijkt dat de maatregel de oorspronkelijk bedoelde sociale en ecologische doelstellingen onvoldoende haalt; daarom schaffen we de gratis kWh af. We voorzien evenwel in maatregelen om energiearmoede tegen te gaan.”

Uit de Beleidsnota Energie 2014-2019:

“We zetten deze legislatuur in op een doorgedreven structurele aanpak gericht op verlaging van het energieverbruik via de versterkte ondersteuning van de uitvoering van energiebesparende maatregelen. De middelen voor de energiescan worden geheerorienteerd naar maatregelen die energiearmoede aan de bron aanpakken, met een sterke operationele rol voor sociaal

economieprojecten. Voor de begroting 2015 financier ik via de openbare dienstverplichting bij de distributienetbeheerders de energiesnoeiers. Dit kan tijdelijk zonder verlaging van sommige andere premies. De energiesnoeiers zijn hieraan complementair. Aangezien het om een open end-financiering gaat wordt deze kost gewoon mee opgenomen in het geheel. Ik maak werk van de in het regeerakkoord afgesproken heroriëntering van het beleid om de energiearmoede aan de bron aan te pakken. Ik garandeer hierbij de volledige tewerkstelling in de sector van de sociale economie (huidige 255 plaatsen) in de energiesector. Conform het regeerakkoord realiseer ik dit door onder andere de versterking van het programma sociale dakisolatie. In de loop van 2015 laat ik de werkzaamheden van de energie-snoelbedrijven, en de energiesnoeiers monitoren. De monitoring en bijhorende analyse zal ik aan de Vlaamse regering bij het opstellen van de begroting 2016 voorleggen.

Na de regionalisering van het FRGE wordt de werking in eerste instantie bekeken en geoptimaliseerd dit met het oog op het toekennen van goedkope leningen voor het financieren van energiebesparende investeringen. De doelgroep voor de leningen wordt geëvalueerd en binnen deze legislatuur bijgestuurd. Wat de te financieren maatregelen betreft, zal dit bekeken worden en waar nodig herbekeken. “

Op basis van een analyse van de bestaande maatregelen tegen energiearmoede en contacten met het werkveld, wordt vastgesteld dat de klemtoon vandaag te eenzijdig ligt op curatieve maatregelen. Aangezien die eerder een laatste redmiddel dan een structurele oplossing bieden, is er nood aan lange termijn aanpak die kwetsbare groepen minder afhankelijk maakt van hoge energiekosten door hun woningen energiezuiniger te maken. Doel van het energiearmoedeprogramma is om energiearmoede aan de bron aan te pakken door prioritair in te zetten op energiebesparende maatregelen. Daarenboven kan het de impact van o.a. de stijgende consumptieprijzen, van de energieheffing om de schulden van het verleden op te lossen, afschaffing van de gratis kWh,... compenseren met een pakket maatregelen dat vooral gericht is op een structurele oplossing voor een verlaagd energieverbruik. Voor wat betreft de vermelde verhoging van de energieheffing vanaf 1 maart 2016, zal voor beschermde afnemers, klanten met een actieve budgetmeter of stroombegrenzer een verlaagd tarief worden aangerekend. Deze gezinnen betalen 25 euro op jaarbasis, tegenover 100 euro per jaar voor een gemiddeld gezin met een verbruik van 3.500 kWh per jaar.

Link met het Renovatiepact:

Het Renovatiepact beoogt de uitwerking van een coherent actieplan dat, in een korte-, halflange- en langetermijnperspectief, leidt tot een sterke verhoging van de renovatiegraad van ons Vlaams woningpatrimonium en de energieprestatie ervan drastisch optimaliseert. In de voorbereidende eerste fase van het Renovatiepact (december 2014 tot juli 2015) beklemtoonden de partners de noodzaak aan een gediversifieerde aanpak met bijzondere aandacht voor ontzorging en ondersteuning van sociaaleconomisch kwetsbare groepen. Hierbij wordt erover gewaakt dat ook de circa 300.000 woningen van deze groep op termijn voldoen aan de langetermijndoelstellingen van het Renovatiepact.

Op 17 juli 2015 keurde de Vlaamse Regering een conceptnota over het Renovatiepact goed en gaf ze de opdracht aan de ministers bevoegd voor het energiebeleid, het woonbeleid, het leefmilieu, waterbeleid en ruimtelijke ordening een proces op te starten voor de verdere concretisering van dit pact gebaseerd op het goedgekeurde strategisch beleidskader en de prioritaire hefboomacties waaronder de opmaak van een Energiearmoedeprogramma. In het uit te werken beleidskader moet specifieke focus worden gelegd op onder meer volgende doelgroepen: private huurmarkt en specifiek op huurders met een risicovolle sociale status (lage inkomens, ouderen, eenoudergezinnen,...) en sociale huisvesting omwille van doelgroep en voorbeeldfunctie.

Volgens de conceptnota moest tegen eind 2015 een Energiearmoedeprogramma worden voorbereid via een participatief proces met belanghebbende partners. De nadruk moet enerzijds liggen op het behoud en de optimalisatie van de huidige al uitgebreide bescherming tegen afsluiting van de energielevering. Anderzijds moet sterk worden ingezet op een structurele verlaging van het energieverbruik in de woningen van kwetsbare gezinnen. Bestaande doelgroepgerichte instrumenten zoals de energiescan en de hoge premie voor sociale dakisolatieprojecten, en de voordelen voor beschermde afnemers (50% hogere premiebedragen, de Vlaamse energielening aan 0%-rente en kortingbonnen voor energiezuinige huishoudtoestellen), worden op hun verdiensten en tekortkomingen beoordeeld. De diverse recente tariefverhogingen worden tegen het licht gehouden met het oog op hun negatieve impact op energiearmoede.

Via een participatieve aanpak zullen suggesties voor optimalisaties van bestaand beleid en voor bijkomende maatregelen uitgewerkt worden. Minstens voor de in het Regeerakkoord en de Beleidsnota Energie al voorziene uitbouw van sociale energie-efficiëntieprogramma's op vlak van hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie zullen in het actieplan concrete voorstellen worden opgemaakt. Daarnaast zal worden bestudeerd op welke manier in de sociale huisvesting en huurwoningen via een collectieve aanpak een versnelling van de energetische opwaardering van het patrimonium kan worden gerealiseerd.

Deze plannen zijn ook opgenomen in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2015-2019 (goedgekeurd in juli 2015).

2. SITUERING ENERGIEARMOEDE

2.1. Definitie en omvang van energiearmoede in Vlaanderen

Artikel 23 van de Belgische Grondwet bepaalt dat ieder het recht heeft een menswaardig leven te leiden. Hieronder valt onder meer het recht op een behoorlijke huisvesting. Het beschikken over elektriciteit en verwarming wordt doorgaans gezien als impliciet onderdeel van dit recht op een behoorlijke huisvesting en dus als basisbehoeften voor een menswaardig bestaan.

Het toelaten van armoede is een schending van de mensenrechten. Armoedebestrijding moet dan ook gericht zijn op een volwaardige participatie aan de samenleving, zodat iedereen ten volle kan genieten van alle sociale grondrechten. Armoede is niet enkel een kwestie van inkomen. Armoede is een netwerk van sociale uitsluitingen op verschillende levensdomeinen die intens met elkaar verweven zijn, zoals onderwijs, werk, vrijetijdsbesteding, huisvesting en gezondheid,... Energiearmoede situeert zich binnen deze complexe totaalproblematiek.

Iets meer dan 1 op de 10 Vlamingen (11%, 680.000 personen, 280.000 gezinnen) moest in 2013 zien rond te komen met een inkomen onder de Belgische armoederisicodrempel (1.074 euro per maand voor een alleenstaande, 2.255 euro per maand voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen).

Vlaanderen heeft zich in het kader van de Europese EU2020 groeistrategie in het Pact 2020 tot doel gesteld het aantal personen in armoede in Vlaanderen tegen 2020 met 30% te verminderen ten opzichte van het jaar 2008 en het aantal kinderen dat in armoede geboren wordt, te halveren. Dat betekent dat in 2020 het aantal personen met een huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel gedaald moet zijn tot maximaal 430.000 personen. Het verminderen van energiearmoede kan hier een belangrijke bijdrage leveren.

In Vlaanderen is er geen formele noch unieke definitie voor energiearmoede. De problematiek wordt echter wel vanuit verschillende hoeken in kaart gebracht, zowel vanuit de context van het energiebeleid – eerder in kwalitatieve zin - als vanuit een eerder wetenschappelijke benadering, die energiearmoede eerder kwantitatief benadert.

Traditioneel wordt vanuit de beleidscontext een eerder abstracte definitie gehanteerd: “problemen kennen met de betaling van de energiefacturen.” Indicatoren zijn dan: het aantal afbetalingsplannen voor energieschulden, het aantal opgezegde leveringscontracten, het aantal klanten dat na opzegging van het contract bij een commerciële leverancier wordt beleverd door de netbeheerder, het aantal budgetmeters. Deze indicatoren houden rechtstreeks verband met de sociale openbaredienstverplichtingen die de Vlaamse energieverbruiker maximaal beschermen tegen de afsluiting van energielevering via een cascade aan maatregelen.

De zogenaamde sociale statistieken die leveranciers en netbeheerders volgens de bepalingen van het Energiebesluit per kalenderjaar aan de VREG moeten aanleveren voor onder meer de vermelde indicatoren, laten toe de evolutie van energiearmoede op te volgen. In 2014 werden 72.239 betaalplannen (elektriciteit en gas) bij commerciële leveranciers opgestart. De tendens hier is dalend: 86.671 plannen in 2013 en 75.255 in 2012. De gemiddelde openstaande schuld bij de opmaak van zo'n betaalplan bedraagt 797 euro. Opvallend is dat maar liefst 43% van de opgestarte betaalplannen niet correct wordt nageleefd, wat doet twijfelen aan hun haalbaarheid. In 2014 werden 49.881 elektriciteitscontracten en 37.398 aardgascontracten definitief opgezegd.

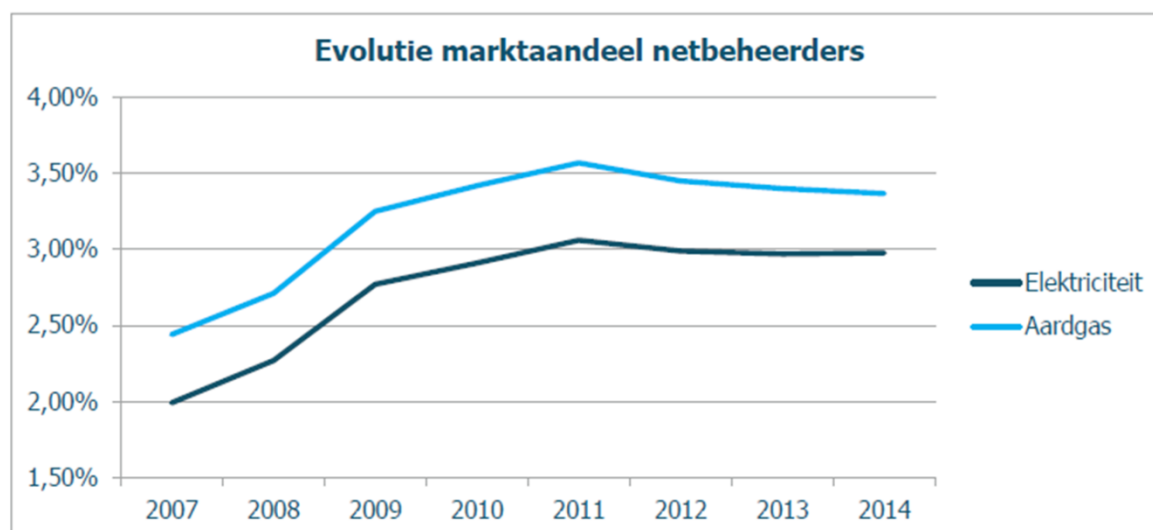
	elektriciteit			aardgas		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Aantal opzegging en stijging tov jaar x-1	43.225 +0.5%	49.603 +15%	49.881 +0.6%	33.299 +8%	37.458 +12%	37.398 -0.2%

Voor het aantal klanten dat na de opzegging van het leveringscontract verder wordt beleverd door de netbeheerders tekenen we een stijging op voor de periode 2005 – 2011 gevolgd door een lichte daling die voor 2014 wat meer uitgesproken was. Voor elektriciteit:

2011	2012	2013	2014
88.000	86.000	85.500	81.023

In 2014 daalde het aantal huishoudelijke klanten dat door de netbeheerders werd beleverd met 4,68% voor elektriciteit (op ruim 2.720.00 aansluitingen) en 3,64% voor aardgas (op bijna 1.760.000 aansluitingen).

Ten opzichte van alle afnemers in Vlaanderen, wordt bijgevolg 2,98% van de Vlaamse gezinnen beleverd door de distributienetbeheerder als leverancier voor elektriciteit, voor aardgas bedraagt dit 3,37%.

Afneemmers die hun facturen bij de sociale leverancier niet correct betalen krijgen na het doorlopen van een vastgelegde procedure met herinneringen en ingebrekestellingen een budgetmeter. 53 % van de door de sociale leverancier van elektriciteit (distributienetbeheerder) beleverde huishoudens wordt beleverd via een budgetmeter (-1,4 % in 2014).

Begin 2015 waren er 42.327 budgetmeters voor elektriciteit actief, wat impliceert dat 1,55% van alle gezinnen in Vlaanderen (2.723.003 huishoudelijke afnemers) stroom verbruikte via een budgetmeter. Begin 2015 namen 28.334 gezinnen (1,61% van 1.757.176 huishoudelijke afnemers) aardgas af via een budgetmeter. Evolutie van het aantal actieve budgetmeters (01/01/20xx):

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Elektriciteit	34.160	36.038	40.341	41.131	43.957	44.006	42.850	42.327
% afnemers	1.30%	1.36%	1.53%	1.54%	1.64%	1.63%	1.59%	1.55%
Aardgas	-	-	4.488	18.189	24.190	27.125	27.532	28.334
% afnemers	0.00%	0.00%	0.29%	1.13%	1.47%	1.61%	1.60%	1.61%

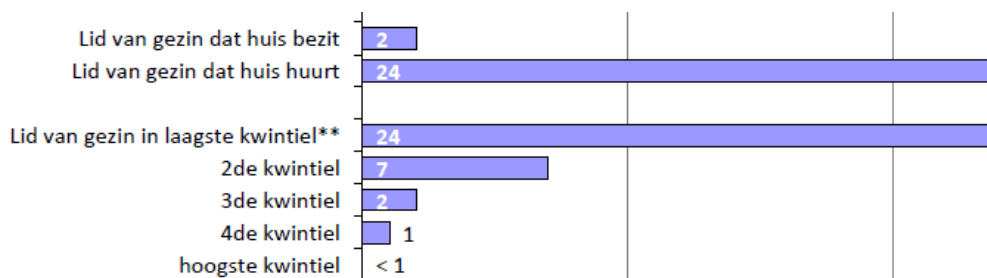
Voor de budgetmeters elektriciteit is bij ruim 25% (11.076 in 2014) de minimale levering aan 10 ampère uitgeschakeld na een LAC-advies. Men spreekt dan van de “naakte meter” waarbij levering enkel nog mogelijk is na voorafbetaling.

Het aantal afsluitingen na LAC-advies en dus gerelateerd aan energiearmoede evolueerde in 2013 negatief. In 2014 zien we voor elektriciteit een stijging van 8,43% tot 1.247 afgesloten toegangspunten. Voor aardgas stijgt het aantal eveneens, met 7,29% tot 1.763 afgesloten toegangspunten. Er wordt gesproken over afgesloten toegangspunten en niet over huishoudens omdat niet geweten is of de toegangspunten ook effectief bewoond zijn. De VREG neemt deze indicatoren op in het jaarlijks rapport sociale statistieken (zie <http://www.vreg.be/nl/sociale-statistieken>).

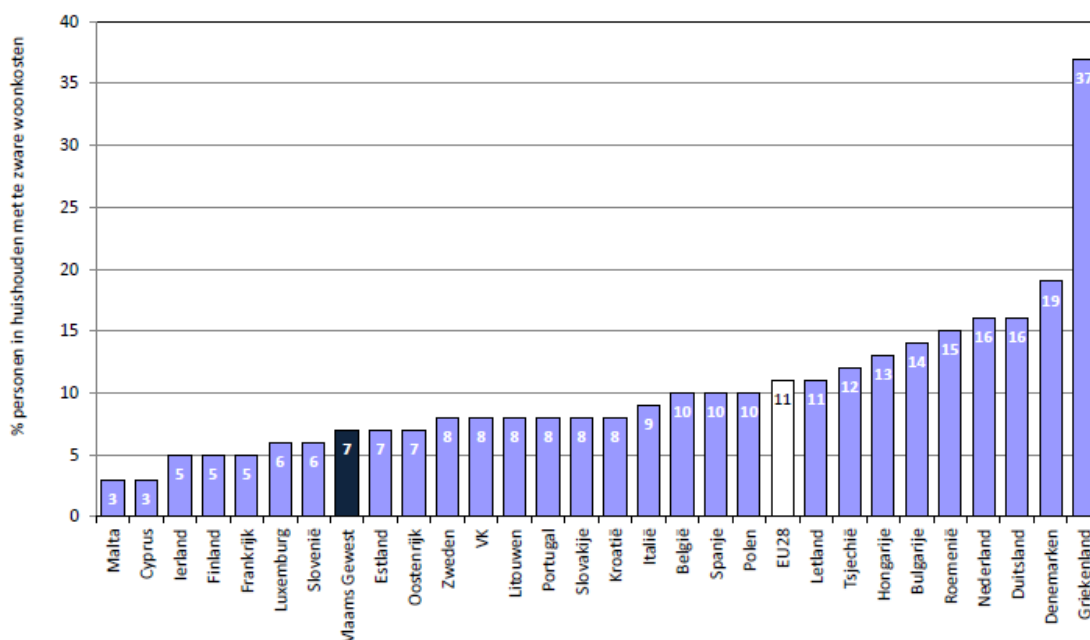
Een eerder wetenschappelijke benadering van energiearmoede baseert zich op de kosten die samenhangen met wonen (inclusief energie) en energieverbruik. Twee invullingen zijn hier gangbaar:

a) *De totale woonlast bedraagt meer dan 40 % van het beschikbare huishoudinkomen.*

In 2013 leefde 7% van de Vlamingen in een huishouden met een te zware woonkost (met inbegrip van verzekering, onderhoud, belastingen en water en energie). Dat komt overeen met ongeveer 420.000 personen of ruim 180.000 gezinnen. Het aandeel en aantal personen met te zware woonkosten is na een stijging tussen 2009 en 2012 weer licht gedaald. Vooral huurders (24% met te zware woonkost versus gemiddeld 7% of 2% bij eigenaars) en lage inkomens (24% bij de laagste 20% inkomens) zijn hier zwaar oververtegenwoordigd.

Bron: Vlaamse Armoedemonitor 2015 “Percentage personen met te zware woonkosten”

Bron: Vlaamse Armoedemonitor 2015 "Te zware woonkost: Europese vergelijking"

b) Meer dan 10 % van het beschikbare inkomen besteden aan energie

In België hebben 750.000 gezinnen, of zowat een op de zeven huishoudens, af te rekenen met energiearmoede in deze zin. In het Vlaamse gewest is dat één op de tien. Zij besteden meer dan 10 procent van hun inkomen aan verwarming en elektriciteit. De rijksten geven slechts 5 procent van het inkomen aan energie uit, terwijl dat bij de armste huishoudens oploopt tot 19 procent. De gezinnen die in energiearmoede leven hebben duidelijk hogere energierekeningen. In 2012 was het voor 6,6% van de huishoudens financieel onmogelijk om de woning degelijk te verwarmen. Ter vergelijking: 680.000 Vlamingen (11% of 280.000 gezinnen) leven onder de armoederisicodrempel (60% mediaan inkomen) zo blijkt uit de Vlaamse Armoedemonitor 2015. De rijksten geven slechts 5 procent van het inkomen aan energie uit, terwijl dat bij de armste huishoudens oploopt tot 19 procent (tweejaarlijkse Huishoudbudgetonderzoek van de FOD Economie).

Naast het voorgaande publiceerde het platform tegen Energiearmoede op 24 november 2015 de eerste Barometer Energiearmoede. Dit Platform werd recent opgericht onder beheer van de Koning Boudewijnstichting. Het Platform verenigt relevante maatschappelijke spelers/belanghebbenden die samen het verschil kunnen maken en wil daartoe alle beschikbare expertise verzamelen. Energiearmoede wordt op drie manieren gemeten:

- huishoudens die een te groot deel van hun inkomen aan energiekosten besteden: gemeten energiearmoede;
- huishoudens die hun energieverbruik terugschroeven tot onder een drempel die voor een fatsoenlijk leven zorgt: verborgen energiearmoede;
- gezinnen die zeggen dat ze moeite hebben om de energiefacturen te betalen: subjectieve energiearmoede.

De eerste Barometer Energiearmoede, die voortaan op regelmatige basis zal worden gepubliceerd, toont aan dat bijna 11 % van de Vlaamse gezinnen een te groot deel van hun

beschikbaar inkomen aan energiekosten besteden. 3,6% van die gezinnen besteedt dan weer veel minder aan energiekosten dan gezinnen die in een gelijksoortige situatie leven en kampt met verborgen energiearmoede. En dan is er nog de 3% die subjectief beweert dat ze het financieel moeilijk hebben om hun woning te verwarmen. De cijfers voor het Vlaamse Gewest liggen lager dan die voor de andere gewesten.

Het comité van experts van het Platform definieerde 4 prioritaire acties voor 2016 en 2017. Die acties moeten leiden tot concrete aanbevelingen voor het beleid. De vier thema's zijn :

1. De verbetering van de energieprestaties van sociale woningen, privé- en publiek
2. De vereenvoudiging van de energiefactuur tot één uniek model
3. Het sociale tarief
4. Collectieve meters

2.2. Oorzaken energiearmoede

Drie factoren zijn bepalend voor het risico op energiearmoede: hoge/stijgende prijzen voor energie, slechte energieprestatie en kwaliteit woningen en structureel laag inkomen.

Prijzen

Samenhangend met het verbruiksvolume vormt de verbruiksprijs van energie een bepalende factor voor het ontstaan en bestendigen van energiearmoede. De index van het gemiddelde niveau van de consumptieprijzen in België is tussen 2005 en 2013 met 19,6 % gestegen. In de loop van die periode zijn de consumptieprijzen van de energieproducten met bijna 44,2 % de hoogte in gegaan. De afgelopen jaren zijn de prijzen voor stookolie en aardgas dan weer wel gedaald. Het systeem van automatische loonindexatie vertaalt de evolutie in de algemene levensduurte in aanpassingen van lonen en sociale uitkeringen, waardoor ook prijsstijgingen voor energie grotendeels worden opgevangen.

In maart 2016 bedraagt volgens de berekeningen van de VREG de jaarfactuur van een gemiddelde verbruiker (3.500 kWh met een tweevoudige meter (dag: 1.600 kWh, nacht: 1.900 kWh)) 1010 euro per jaar, of 334 euro meer in vergelijking met januari 2015.

De prijzen voor aardgas daalden licht. In januari 2016 betaalt een gezin dat de woning verwarmt met aardgas 1.190 euro of 101 euro per jaar minder in vergelijking met januari 2015 (-8%), gebaseerd op een gemiddeld verbruik van 23.260 kWh.

Voor dezelfde verbruiken verrekend aan de sociale maximumprijzen voor elektriciteit en aardgas is de evolutie gelijklopend. Voor hetzelfde verbruik steeg de jaarfactuur sinds het voorjaar 2015 van 456 euro tot 514 euro voorjaar 2016.

Voor aardgas zien we een daling van 912 euro op jaarbasis op basis van prijzen voorjaar 2015 naar 823 op jaarbasis in 2016.

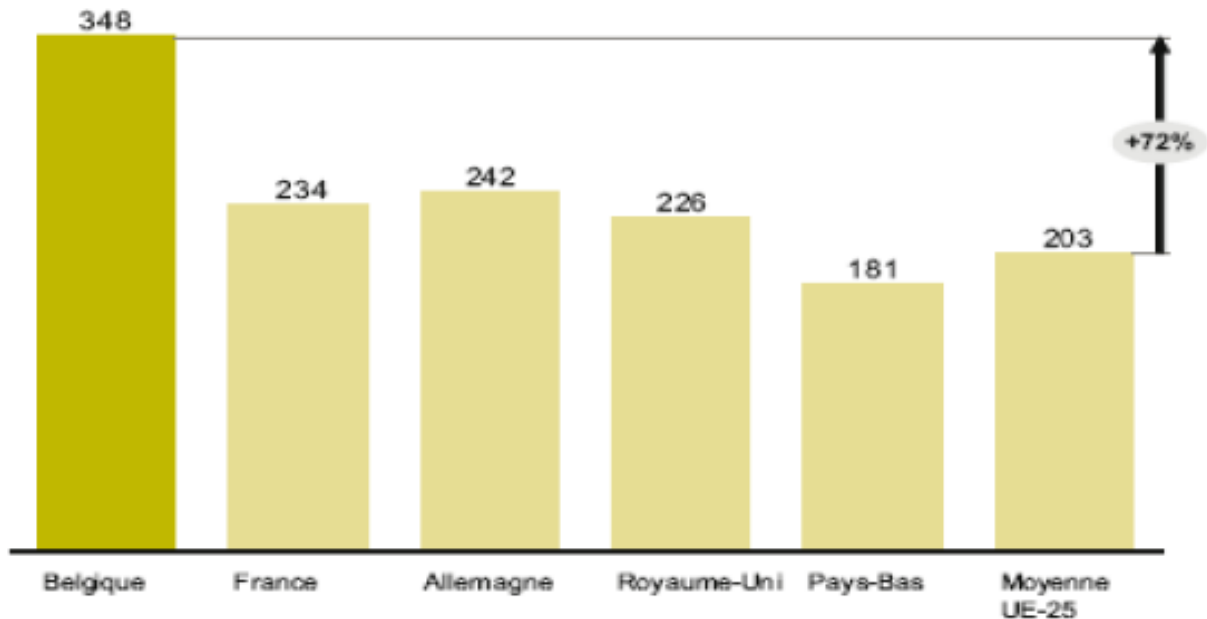
Afhankelijk van het netgebied kan de impact hoger of lager liggen. De energieprijs voor de energiecomponent is nagenoeg stabiel.

Woningkwaliteit

Het Grote Woononderzoek 2013 leert dat op basis van een uitgebreide en zorgvuldig gecontroleerde technische screening van een staal van 4.774 woningen maar liefst 37% van de woningen (ongeveer 1 miljoen woningen) de beoordeling 'ontoereikende kwaliteit' kreeg. Dit

betekent dat aan deze woningen aanpassingen nodig zijn om te voldoen aan de normen van de Vlaamse overheid. Het aandeel is het grootst voor de private huurmarkt (47%), ligt iets lager voor de sociale huur (44%) en is het laagst voor eigendomswoningen (33%). Voor 350.000 van die woningen (13%) zijn structurele ingrepen vereist. Deze woningen van 'structureel ontoereikende kwaliteit', komen dubbel zo veel voor op de huurmarkt (21% in de private huur, 24% in de sociale huur) dan op de eigendomsmarkt (10%).

Het energieverbruik van de gemiddelde Belgische woning (kWh/m²/jaar) ligt 70% hoger dan het Europese gemiddelde.

Uit bijna 800.000 energieprestatiecertificaten voor woningen blijkt dat de energie-efficiëntie van huizen van vóór 1970 (> 57% van de woningvoorraad) erg laag ligt. Het gemiddeld energieverbruik ligt hier drie keer hoger dan in recente huizen.

Structureel laag inkomen

Het ligt voor de hand dat gezinnen met een laag inkomen een verhoogd risico hebben op energiearmoede. Maatregelen m.b.t. het inkomen kunnen voornamelijk op het federale niveau worden genomen. Zo is de taxshift sinds 1 januari 2016 van kracht, die extra besteedbaar arbeidsinkomen oplevert en dit vooral voor de laagste inkomens. Ook het voornemen binnen het federale regeerakkoord om de uitkeringen op te trekken tot de Europese armoededrempel kan een belangrijke rol spelen om energiearmoede tegen te gaan. Op Vlaams niveau worden hiertoe maatregelen genomen via het doorvoeren van sociale correcties en het automatisch toekennen van rechten waar mogelijk. Een sterk activeringsbeleid om mensen een inkomen uit arbeid te laten putten is ook van belang.

3. PLAN VAN AANPAK ENERGIEARMOEDEPROGRAMMA

Met het oog op de uitwerking van het energiearmoedeprogramma, vertrok het VEA van een overzicht van de bestaande maatregelen op federaal en gewestelijk niveau:

Overzicht maatregelen energiearmoede		
FEDERAAL		
✓ Sociale maximumprijs – bepaling statuut beschermde afnemer ✓ Consumentenakkoord “De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt” ✓ Verwarmingstoelage (“Stookoliefonds”) ✓ Federaal Energiefonds (financiering van de energiewerking van de OCMW’s) ✓ Ombudsdienst Energie ✓ Belastingvermindering energiebesparing (intussen gewestelijk) ✓ Ondersteuning bij leveranciersvergelijking		
Brussel	Wallonië	Vlaanderen
Uitgebreid statuut beschermde klant	Uitgebreid statuut beschermde klant	Beschermd statuut = federaal recht op sociale maximumprijzen
Sociale ODV wanbetaling bescherming tegen afsluiting	Sociale ODV bescherming tegen afsluiting	Sociale ODV bescherming tegen afsluiting (art. 5.1.1 tem 5.6.4 van het Energiebesluit van 19 november 2010)
Geen budgetmeter	Budgetmeter	Budgetmeter
/	Tussenkomst gas in de winter	Minimale levering gas winter
FRGE	FRGE	Energielening aan 2/0%
Progressief tarief komt uiterlijk 1 januari 2018		
REG-premies: inkomensafhankelijk	REG-premies: afbouw met aandacht voor gezinssamenstelling en inkomen aangekondigd	REG-premies: + 50% beschermd
Renovatiepremies: inkomensafhankelijk	Renovatiepremies	Renovatiepremie /Verbeteringspremie
	MEBAR II (Ménages Bas Revenus): REG-premie (max. 1365 €) via OCMW, om de 5 jaar	
		Gratis Energiescans
		Sociale dakisolatie
		V-test en monitoring dienstverlening
		Energieconsulenten
		Permanent Armoedeoverleg
		Kortingbon voor energiezuinige huishoudtoestellen

Op 17 juli 2015 keurde de Vlaamse Regering de conceptnota van het Renovatiepact goed. Daarmee werd het Energiearmoedeprogramma vastgelegd als één van de bouwstenen én één van de uit te werken prioritaire hefboomacties. In augustus 2015 werd een basisnota voor het Energiearmoedeprogramma besproken met het kabinet. Op 22 september 2015 vond een startoverleg met ruim 30 stakeholders plaats: Huurpunt, Infrax, Eandis, Samenlevingsopbouw, Komosie, Stebo, Kabinet Energie, Ombudsman Energie, Vlaams Huurdersplatform, Sociaal Verwarmingsfonds, Vivas, Vlaamse Ombudsdienst, Kabinet Armoedebestrijding, EOS, Bond Beter Leefmilieu, Agentschap Wonen-Vlaanderen, Netwerk tegen armoede, Steunpunt tot bestrijding van armoede, BND Kortrijk, Ecohuis Antwerpen, VVSG, Vlaams Huurdersplatform. De hieruit voortvloeiende aanbevelingen werden verzameld en verwerkt. Nadien volgde bilateraal overleg met Komosie (koepel van milieuondernemers in de sociale economie), Samenlevingsopbouw, de distributienetbeheerders, de VVSG en de VREG.

Op basis van dit overleg werd een aantal aanbevelingen in kaart gebracht, zowel met het oog op de optimalisatie van de bescherming van de Vlaamse energiegebruiker (sociale openbaredienstverplichtingen) als op de structurele verbetering van de energieprestatie van de woningen van kwetsbare gezinnen.

4. SOCIALE OPENBAREDIENSTVERPLICHTINGEN

4.1. Stand van zaken

Algemeen kan gesteld worden dat Vlaanderen over een goed uitgebouwde sociale bescherming van energieverbruikers beschikt. Gegeven de invalshoek om meer preventief te gaan werken, is een verdere uitbreiding niet aan de orde. Dat neemt niet weg dat inhoudelijke of vormelijke optimalisaties kunnen doorgevoerd worden, die verder beschreven worden.

Het VEA en de VREG evalueerden in 2011 de effectiviteit en de efficiëntie van de bestaande sociale openbaredienstverplichtingen (<http://www.energiesparen.be/energiebeleid/sociaal-energiebeleid/het-sociaal-energiebeleid-in-vlaanderen-doorgelicht>). In 2012 keurde de Vlaamse Regering op basis van de aanbevelingen de volgende maatregelen goed die de bescherming verruimen en inzetten op het vermijden van energieschulden:

- Een leverancier mag een huishoudelijke afnemer slechts weigeren op basis van een beperkt aantal weigeringsgronden (artikel 5.6.1, 10°);
- Klanten wiens leveringscontract door de leverancier wordt opgezegd, worden zowel door hun leverancier als door de netbeheerder via de verplichte communicatie per brief proactief gesensibiliseerd om zo snel mogelijk een nieuwe leverancier te vinden op de commerciële markt, gezien ze daar een stuk voordeliger af zijn;
- Klanten bij de netbeheerder die schuldenvrij zijn, worden met een leveranciersvergelijking op maat gestimuleerd om terug te keren naar de commerciële markt;
- Onterecht klanten afgesloten, moeten binnen de 24 uur terug worden aangesloten.

De evaluatie leerde ook dat bijkomende trajecten nodig waren voor het werken met afbetalingsplannen voor energieschulden en het vragen van waarborgen door leveranciers aan bepaalde groepen van nieuwe klanten. Voor wat betreft de betaalplannen werd op 2 oktober 2014 een goede praktijk gepubliceerd (<http://www.vreg.be/mede-2014-05>) die de leveranciers stimuleert op een uniforme manier betaalplannen voor schulden aan te bieden.

Voor de minimale levering aardgas via de budgetmeter werd de administratieve last van het OCMW vanaf de winter 2013-2014 drastisch verlaagd om nog meer OCMW's te overtuigen dit

systeem toe te passen. Eind 2013 keurde de Vlaamse Regering een optimalisatie van de briefwisseling van netbeheerders naar wanbetalers goed, waarmee sinds juli 2014 jaarlijks ruim 5 miljoen euro bespaard wordt op kosten doorgerekend aan klanten of in het tarief. In mei 2013 zijn de netbeheerders gestart met de installatie van een nieuw type oplaadterminal voor budgetmeterkaarten bij de OCMW's en in de klantenkantoren. Nieuw is vooral dat mensen hun kaart zelf kunnen opladen, ook zonder hulp van een medewerker. De vaak weerkerende vraag naar ruimer toegankelijke oplaadpunten is daarmee slechts beperkt beantwoord. Daarom werd in 2014 bekeken of het mogelijk en nuttig is om de oplaadterminals met zelfbediening ook op andere locaties met ruimere openingsuren, zoals een bibliotheek of sporthal, te plaatsen. Inmiddels werden ook de eerste oplaadtoestellen in openlucht geplaatst (24/24, 7/7 beschikbaar). In 2015 hebben Eandis en Infrax met de OCMW's nieuwe overeenkomsten afgesloten waarbij aan de OCMW's een financiële prikkel wordt gegeven om de toegankelijkheid van de oplaadpunten te verhogen. Het is nuttig om in de loop van 2016 de netbeheerders te vragen om de benutting van de bijkomende oplaadpunten in kaart te brengen.

In het kader van de tests en pilootprojecten met slimme meters tekenden de netbeheerders in afstemming met de VREG en het VEA een traject uit dat de budgetmeterfunctionaliteit in de slimme meter moet integreren op een manier die minstens even gebruiksvriendelijk is dan die van de huidige budgetmeters (waarvan de productie en levering afloopt tegen 2019). Het VEA en de VREG volgen dit verder op.

4.2. Mogelijke optimalisaties SODV

Opvolging toepassing goede praktijk betaalplannen

Ruim 40% van de afgesloten betaalplannen voor energieschulden wordt niet correct nageleefd, wat de haalbaarheid ervan in vraag stelt. Op 2 oktober 2014 publiceerde de VREG een goede praktijk voor commerciële leveranciers voor betaalplannen voor energieschulden. Hoewel de toepassing niet juridisch kan worden afgedwongen, was de verwachting dat de leveranciers zich zouden engageren deze richtlijn grotendeels toe te passen. Aangezien blijkt dat er tussen de leveranciers onderling grote verschillen blijven bestaan in de toepassing van afbetaalplannen, kan overwogen worden om er toch een wettelijk kader voor te voorzien.

Actie 1: een goede praktijk voor betaalplannen opleggen aan de leveranciers

Eenvormige en beter verstaanbare factuur van commerciële leveranciers

Een duidelijkere en uniforme factuur kan consumenten helpen om prijzen, tarieven en kortingen bij verschillende leveranciers beter te beoordelen en te vergelijken. De inhoud van de factuur is geen voorwerp van de sociale openbaardienstverplichtingen, maar komt aan bod bij het opstellen van het Consumentenakkoord. De vereenvoudiging van de factuur tot één uniek model wordt opgenomen in het Belgisch Platform tegen Energiearmoede in de schoot van de Koning Boudewijnstichting als één van de vier actiepunten voor 2016-2017 die tot aanbevelingen voor het beleid moeten leiden. Het VEA maakt deel uit van de expertengroep.

Actie 2: de minister van energie volgt de vorderingen aangaande de optimalisatie van de energiefacturen op.

Het federale akkoord "De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt"

Er werd in 2004 Consumentenakkoord afgesloten met de leveranciers van de vrijgemaakte gas- en elektriciteitsmarkt. Het akkoord kwam tot stand naar aanleiding van besprekingen tussen de leveranciers, de vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties en de vertegenwoordigers van de regulerende overheden en de federale minister bevoegd voor consumentenzaken. In 2006 en 2013 werden nieuwe versies ondertekend.

Vaststelling: het Consumentenakkoord en de gedragscode zijn onvoldoende gekend bij consumenten en hulpverleners. In 2016 is een update voorzien.

Actie 3: de voorbereidende gesprekken bijwonen en hierbij afstemming zoeken met de Federale Ombudsman Energie. De problematiek van klanten die sinds de vrijmaking van de energiemarkt nog nooit van leverancier veranderden en daardoor nog een duur contract met de toenmalige standaardleverancier hebben, zal worden gesignaleerd met het oog op meer gerichte sensibilisering en begeleiding om over te stappen naar een voordeligere leverancier voor aardgas en/of elektriciteit. Er zal na de goedkeuring van een nieuw Consumentenakkoord extra aandacht besteed worden aan de communicatie.

Het inschakelen van incassobureau's voor het recupereren van energieschulden

De afgelopen jaren maakte de praktijk van het doorverkopen van schulden opgang. Gefaciliteerd door een deurwaarder worden openstaande energieschulden doorverkocht aan een incassobureau van buitenlandse oorsprong met een filiaal in ons land.

Actie 4: in 2016 nagaan in hoeverre deze manier van werken kan worden gereguleerd met het oog op de bescherming van de rechtspositie van de schuldenaars.

Waarborgen

Het vragen van een waarborg houdt soms een verdoken weigering in. Het Consumentenakkoord bepaalt hierover het volgende: "Hiertoe verbinden de leveranciers er zich toe om in hun algemene / bijzondere contractuele voorwaarden met de consument: Te voorzien in het geval dat de consument gevraagd wordt een waarborg tot zekerheid van verschuldigde bedragen te storten, in een nauwkeurige en objectieve omschrijving van de voorwaarden voor het vragen van die waarborg." Dit betekent dat de leveranciers enkel mogen overgaan tot het vragen van een waarborg op basis van de voorwaarden beschreven in hun algemene voorwaarden. Bijna alle leveranciers hebben in hun algemene voorwaarden opgenomen dat er een waarborg of andere zekerheid gevraagd kan worden indien vastgesteld wordt dat de betrokken klant betalingsproblemen heeft. Op sommige punten is er nood aan verduidelijking.

Actie 5: in het geval in de herziening van het vermelde Consumentenakkoord geen algemene waarborgregeling wordt opgenomen, hiervoor alsnog een regeling inschrijven in Vlaamse regelgeving en de leveranciers verplichten om deze regeling ook over te nemen in hun algemene voorwaarden. Een alternatief voor een wettelijke verplichting zou kunnen zijn dat de VREG de leveranciers oproept om in hun algemene en uniforme voorwaarden met betrekking tot het stellen van een waarborg duidelijk(er) te vermelden:

- hoe het bedrag berekend werd;
- op welk moment de borg vrijkomt;
- wat er met het geld gebeurt (mag het bv. ook gebruikt worden om schulden af te lossen? Wat als klant verandert van leverancier?)

Deur-aan-deur verkoop

Hoewel niet op grote schaal toegepast, zijn er leveranciers die klanten proberen te ronselen via een deur-aan-deur aanpak. Sommige verkopers hanteren hierbij een misleidende aanpak waarvan vooral kwetsbare gezinnen het slachtoffer worden.

Actie 6: de leveranciers via FEBEG verzoeken om onderling systematisch gegevens uit te wisselen over malafide verkopers.

Minimale levering aardgas via de aardgasbudgetmeter

Om te vermijden dat mensen vanwege een gebrek aan geld om op te laden in de winter zonder verwarming vallen, voorzag de Vlaamse Regering vanaf de winter van 2010 een steunmaatregel. Die laat de OCMW's die dat wensen toe om aan behoeftigen een beperkte financiële steun toe te kennen om op te laden. Deze financiële tussenkomst staat voor een minimale hoeveelheid aardgas, goed voor een minimaal comfort dat bepaald werd als 60% van het gemiddelde aardgasverbruik in de wintermaanden december, januari en februari. De OCMW's beschikken hiermee over een extra instrument om een financiële tussenkomst te doen in de energiekosten. De kost ervan kunnen ze tot 70% recupereren via de netbeheerders. Cijfers voor de winter 2014-2015:

	EANDIS	INFRAX	VLAANDEREN	VERSCHIL VORIGE WINTERPERIODE
GEMEENTEN	170	41	211	0%
KLANTEN	2.980	301	3.281	+ 13%
OPLADINGEN	13.447	1.650	15.097	+ 7%
TUSSENKOMST DNB	516.300	57.338	573.638	+ 20%
TOTAAL EURO	737.571	81.912	819.483	+ 20%
GEM. TUSSENKOMST	EUR 248	EUR 272	EUR 250	+ 6%

Het aantal deelnemende OCMW blijft met 211 stabiel op 69%. Ongeveer 10% van de klanten met een actieve budgetmeter geniet van de maatregel.

Er wordt vastgesteld dat het facultatieve karakter van de maatregel ertoe leidt dat niet alle Vlaamse energieverbruikers dezelfde rechten hebben. De netbeheerders geven ook aan dat zowel het facultatieve karakter als de gedifferentieerde toepassing van de maatregel zwakke punten zijn, maar wijzen er ook op dat een veralgemeende systematische toekenning voor alle budgetmeterklanten een bijkomende kost betekent. Ook de aanzienlijke administratieve last die gepaard gaat met de uitvoering van de maatregel bij zowel de netbeheerders als de betrokken OCMW's zou in dit scenario mee stijgen.

Een andere mogelijke aanpassing betreft het verlengen van de toepassingsperiode. Het Energiebesluit bepaalt dat de energielevering van december tot en met februari niet mag worden afgesloten. De minister bevoegd voor energie kan deze periode verlengen afhankelijk van de winteromstandigheden. Dit gebeurde de afgelopen jaren meermaals. De toepassingsperiode voor de maatregel minimale levering loopt hiermee gelijk. De netbeheerders waarschuwen ervoor dat een verlenging van deze periode ook de opbouw van schulden in de hand werkt, zodat kan worden afgevraagd of het netto resultaat van een ruimere winterperiode batig is.

Actie 7: de toepassingsperiode voor de minimale levering aardgas loskoppelen van de periode voor verbod op afsluiting van energielevering en ze standaard vastleggen op 5 maanden met name van november tot en met maart.

Bundeling van middelen

Om te komen tot een vereenvoudiging, verhoogde efficiëntie én maatwerk, kan overwogen worden om de verschillende middelen die er vandaag zijn vanuit verschillende instanties zoals stookoliefonds, minimale levering aardgas, het federale Energiefonds... te bundelen tot één fonds waarbij het OCMW een cruciale rol speelt bij het toekennen op basis van een sociaal onderzoek ongeacht over welke energie het gaat. Bundeling van deze middelen tot één fonds geeft de OCMW's meer mogelijkheden om deze middelen doelgericht onder welomschreven voorwaarden in te zetten. Dit veronderstelt een goede afstemming met de betrokken diensten en politiek verantwoordelijken op federaal niveau. Onder meer de VVSG en de netbeheerder zijn hiervan grote voorstander en menen dat zo'n aanpak gecombineerd met een harmonisering van de doelgroep tot meer resultaat kan leiden op het vlak van begeleiding, schuldverlichting en het verbeteren van de energie-efficiëntie.

Actie 8: verder onderzoek en contacten met het federale niveau met als doel het voorleggen van een aanbeveling tegen eind 2016.

Budgetmeters en stroombegrenzers

De voorafbetalingsfunctie van de budgetmeter laat de afnemer toe om zijn verbruikskosten te budgetteren waardoor de kans op betalingsproblemen verkleint. Sommige klanten zouden erbij gebaar zijn om sneller dan in de huidige procedure voor de plaatsing van de budgetmeter het geval is, te beschikken over een mogelijkheid voor voorafbetaling voor verbruik van elektriciteit en aardgas. Ter ondersteuning daarvan is het wenselijk dat klanten die beleverd worden door de distributienetbeheerder hun verbruik kunnen monitoren en op basis daarvan beter beheren.

Actie 9: onderzoek door de distributienetbeheerders opstarten naar opties voor a) het aanbieden van verbruiksmonitoring aan klanten die na drop door de netbeheerder worden beleverd en b) het sneller en/of op vraag kunnen aanbieden van de voorafbetalingsfunctionaliteit zoals die nu exclusief gekoppeld is aan de budgetmeter en c) het op verzoek van een klant plaatsen van een budgetmeter.

Als een afnemer met de budgetmeter elektriciteit 60 kalenderdagen niet oplaadt en de netbeheerder op basis van beschikbare verbruiksgegevens vermoedt dat de afnemer de stroombegrenzer met de functie voor de minimale levering aan 10 ampère activeerde, bezorgt de netbeheerder de klant een brief met de vraag contact op te nemen om de oplopende schuld te regelen. Als de klant niet reageert en ook een tweede brief geen contact oplevert, kan de netbeheerder een aanvraag tot uitschakeling van de stroombegrenzer richten tot de lokale adviescommissie. Bij ongeveer een kwart van de klanten met een actieve elektriciteitsbudgetmeter werd conform de procedure voorzien in het Energiebesluit de 10 ampèrefunctie uit de elektriciteitsbudgetmeter verwijderd, waardoor zij geen toegang meer hebben tot de minimale levering op momenten dat ze geen geld hebben om op te laden. We spreken dan van de zogenaamde "naakte budgetmeters", waarmee verbruik enkel nog mogelijk is als er voorafgaandelijk geld opgeladen wordt. Zelfafsluiting loert dan voortdurend om de hoek. De regelgeving voorziet wel dat de netbeheerders in de periode van november tot maart afnemers met uitgeschakelde stroombegrenzer die 30 dagen of meer niet hebben opgeladen en waarvan wordt vermoed dat ze binnen de 10 dagen door het noodkrediet zullen zitten en daardoor zonder elektriciteit vallen een brief bezorgen met de vraag contact te nemen. Wekelijks krijgen de OCMW's een lijst van klanten die niet reageerden op deze brief.

De regelgeving voorziet ook dat een uitgeschakelde stroombegrenzer op verzoek van de klant terug kan worden geheractiveerd als de afnemer 50% van de openstaande facturen bij de netbeheerder betaalde. In gevallen waarin de afnemer niet zelf daarom verzoekt, is het niet erg duidelijk welke voorwaarden de netbeheerders hanteren om terug aan vol vermogen elektriciteit te leveren. Hoewel de minimale levering aan 10 ampère de energieschulden beperkt verhoogt, kan een verbod op het desactiveren van de stroombegrenzerfunctie om redenen van menselijke waardigheid aangewezen zijn.

Actie 10: een garantie op de ononderbroken beschikbaarheid van de 10 ampèrefunctie opnemen in de regelgeving

In het licht van de komst van slimme meters zijn proefprojecten voorzien waarin vanaf 2017 de functie van de slimme meter als budgetmeter en als instrument voor schuldafbouw in extenso zullen worden uitgetest vanaf 2017. Ook voorstellen ter vereenvoudiging van noodkrediet in tijd in de plaats van euro, een vereenvoudiging van schuldafbouw en dergelijke meer kunnen daar een plaats krijgen.

Als het plaatsen van een budgetmeter om technische redenen onhaalbaar is, kan de netbeheerder ervoor opteren om een zogenaamde autonome stroombegrenzer te installeren. Hierdoor kan de afnemer enkel aan 10 ampère verbruiken en is hij slechter af dan iemand met een budgetmeter. Met de mogelijke veralgemeende invoer van de slimme meter kan voor deze situatie een oplossing worden uitgewerkt.

Actie 11: het zo snel mogelijk invoeren van een verbod op de plaatsing van autonome stroombegrenzer.

Het schuldafbouwsysteem in de budgetmeters

Deze regeling is bijzonder ingewikkeld, temeer daar ze betrekking hebben op twee types schulden; opgebouwd voor de plaatsing van de budgetmeter enerzijds en opgebouwd na de plaatsing ervan anderzijds.

Voor niet-betaald verbruik voor een bedrag vanaf 750 euro, geleverd door de distributienetbeheerder voordat een budgetmeter geplaatst is, zal de distributienetbeheerder een dossier indienen bij de lokale adviescommissie tenzij een afspraak tot stand kwam om de betaling van de schuld te regelen.

Voor niet-betaald verbruik tot een bedrag van 750 euro, geleverd door de distributienetbeheerder voordat een budgetmeter geplaatst is, kan de distributienetbeheerder in de budgetmeter een afbetalingsplan activeren dat de schuld afbouwt met 5 euro per week. Deze automatische betaalplannen vervingen enkele jaren geleden de klassieke betaalplannen die doorgaans niet langer dan 6 maanden liepen waardoor ze voor veel gezinnen onhaalbaar bleken. Binnen het huidige weliswaar ingewikkeld systeem staan de netbeheerders aflossingen zonder bijkomende kosten toe gespreid over drie jaar wat voor de meeste klanten een haalbaar ritme en aflossingsbedrag betekent

Daarnaast kan een klant ook na de plaatsing van een budgetmeter schulden opbouwen voor het gebruik van het noodkrediet voor aardgas en elektriciteit en de minimale levering aan 10 ampère elektriciteit. Afhankelijk van het bedrag dat de gebruiker oplaadt, wordt een deel van het bedrag afgehouden om deze schulden aan te zuiveren (35% van het bedrag onder 50 euro, 100% voor het gedeelte boven 50 euro, wat door de meeste belanghebbenden als onredelijk hoog wordt ervaren). Doordat het schuldafbouwsysteem doorloopt in de winterperiode wordt het voor de

klant moeilijker om in die periode met gevoelig hogere verbruikskosten in de basisbehoeften te voorzien.

Actie 12: samen met de netbeheerders en armoedeorganisaties bestuderen of hier optimalisaties mogelijk zijn die de belangen van de netbeheerders verzoenen met die van de klant.

Informatiedoorstroming en communicatie

Gerichte communicatie en een adequate doorstroming van informatie, rekening houdend met de privacybescherming, kan in belangrijke mate bijdragen tot het voorkomen van schuldopbouw. Onder meer op volgende punten zijn er hiervoor opportuniteiten:

- Van zodra een commercieel contract wordt opgezegd, signaleert de netbeheerder dat aan het OCMW;
- de rol van de Energiesnoeiërs;
- de uitbouw van lokale laagdrempelige wooninfopunten/Woon-, Water- en Energieloketten / Energiehuizen);
- het outreachend opsporen en aanspreken van de doelgroep;
- de afstemming van de samenwerking van lokale partners (OCMW, gemeentelijke diensten, Lokale Entiteit, Energiesnoeiërs, Sociale Huisvestingsmaatschappijen, armoedeorganisaties, CAW ...) i.v.m. energie;
- het informeren van hulpverleners via één overzichtelijke en allesomvattende website, passend binnen de policy van de Vlaamse Overheid;
- na de in 2016 voorzien update van het federale akkoord "De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt" hierover gericht communiceren naar de kwetsbare doelgroep;
- Update van de VEA-brochure sociale energiemaatregelen.

Het OCMW wordt nu pas betrokken op bepaalde momenten van schuldopbouw en betalingsmoeilijkheden van de klant, als deze laatste energie ontvangt van de distributienetbeheerders. Dan is er reeds een schuld opgebouwd bij de leverancier en daarbovenop bij de netbeheerder. Het zou efficiënter zijn dit signaal te laten vertrekken van zodra de klant bij de netbeheerder komt, onmiddellijk na de drop en dan ook meteen preventieve instrumenten als de energiescan inzetten om problemen/oorzaken op te sporen en het gezin te ondersteunen om ontsporing van het probleem te vermijden (met aandacht voor gedrag, kleine maatregelen, toestellen, factuur, grote investeringen).

Actie 13: de distributienetbeheerders periodiek aan het OCMW lijsten laten bezorgen van klanten wiens contract wegens wanbetaling werd opgezegd.

Actie 14: voor de kwetsbare doelgroep wordt bekeken of het inzetten van een éénmalige energiescan het aangewezen middel is indien leveringscontracten voor energie worden opgezegd wegens wanbetaling.

Actie 15: gezamenlijk met netbeheerders, VVSG, armoedeverenigingen en andere relevante actoren via overleg een communicatieplan (met toepassing van het draaiboek op www.communicerenmetarmen.be) vastleggen en implementeren voor eind 2016.

Actie 16: Ook wat betreft de minimale levering aardgas zullen de OCMW's en de doelgroep blijvend worden gesensibiliseerd om de maatregel waar nuttig toe te passen.

CHM – Central Heating Management

Met collectieve verwarming of CHM wordt een vorm van centrale verwarming bedoeld waarbij verschillende appartementen via één installatie (aardgas, stookolie, wkk ...) worden verwarmd. Daarbij wordt vanuit die ene installatie warmte verdeeld naar de individuele appartementen. De vaststelling is dat er momenteel geen wettelijk kader bestaat voor de levering van energie bij collectieve verwarmingssystemen. Duidelijkheid en transparantie in de prijsvorming is compleet zoek. Bovendien worden de SODV's bij de collectieve verwarming in de sociale huisvesting en op de private huurmarkt niet gehandhaafd. Ook de gegarandeerde 'sociale maximumprijs' in sociale huurappartementen met een gemeenschappelijke installatie voor verwarming en aardgas wordt door leveranciers niet toegepast. Bovendien is in situaties van wanbetaling de plaatsing van budgetmeters niet mogelijk.

Actie 17: signaleren naar het bevoegde federale niveau van de nood aan een regulerend kader voor de levering van energie ("warmte") bij collectieve verwarming en/of concrete maatregelen om de SODV's te garanderen met inbegrip van het recht op afrekening van het verbruik herrekend naar de sociale maximumprijzen.

Werkgroep energie en armoede

In 2010 ontstond op initiatief van Eandis de werkgroep energie en armoede als ad-hoc overlegstructuur met als deelnemers CAW's, OCMW's, VEA, VREG, VVSG, Samenlevingsopbouw, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en Eandis, later ook uitgebreid met Infrax. Komosie, de koepel van de milieu-ondernemingen uit de sociale economie, laat weten hierin te willen participeren. Bedoeling was om periodiek informeel maar oplossingsgericht van gedachten te wisselen over problematieken van en oplossingen voor energiearmoede. Via uitwisseling groeiden de partners naar elkaar toe. Beleidsvoorstellen werden meermaals in dit forum afgetoetst. Sinds 2015 staat de werking op een lager pitje.

Actie 18: het VEA zal met Eandis afspraken maken om deze werkgroep uit te breiden met andere relevante actoren in de strijd tegen energiearmoede en minimaal 2 bijeenkomsten per jaar te organiseren.

Armoedetoets

Op 14 maart 2014 keurde de Vlaamse Regering de implementatie van de armoedetoets binnen de Vlaamse overheid goed.

"In het kader van een inclusief beleid mag regelgeving geen doelgroepen, zoals mensen in armoede, uitsluiten. Regelgeving mag ook geen nieuwe armoede creëren. Hiervoor is het belangrijk dat beleidsmakers met een armoedeb bril naar de bestaande en nieuw te ontwikkelen regelgeving kijken. Via de armoedetoets gaat de Vlaamse Regering na of haar regelgeving geen onbedoelde effecten heeft voor mensen in armoede."

De armoedetoets vormt een onderdeel van de RIA en kent hetzelfde toepassingsgebied. Minimaal wordt een quickscan uitgevoerd, die moet uitwijzen of een grondigere toets aan de orde is.

Actie 19: voor zover nieuwe regelgeving wordt voorbereid met impact op de energiefactuur, past het VEA een armoedetoets toe.

5. REG-maatregelen kwetsbare doelgroepen

5.1. Overzicht van de bestaande maatregelen

Aard maatregel	Maatregel
Sensibilisering	Algemene en doelgroepcampagnes (print, site,...)
Sensibilisering en activering	Projecten met energieconsulenten 2014-2016 (Gezinsbond, Samenlevingsopbouw en Komosie)
REG-advies	EPC Gratis energiescans voor kwetsbare doelgroep
Financiering	Marktfinanciering Goedkope financiering 2% / 0% Energielening
Subsidies	Beschermde afnemers (recht op sociale maximprijs energie): - 50% bonus op REG-premies netbeheerders (20% E-peilpremie) - kortingbon 150 euro energiezuinige koelkast/wasmachine - premie 800 euro voor een condensatieketel Private huur: Sociale dakisolatiepremie 23 euro/m ² + begeleiding Lokale subsidies Renovatiepremie (Wonen) Dakisolatieprojecten SHM (Aardgasfonds, uitdovend)
Fiscale maatregelen	Algemeen: korting onroerende voorheffing nieuwbouw 30% belastingvermindering voor dakisolatie (ook in 2016) 6% BTW op renovaties (vanaf 2015 woningen vanaf 10 jaar)

In navolging van de openbardienstverplichtingen voor het rationeel energiegebruik, geven de elektriciteitsnetbeheerders premies voor energiebesparende investeringen in gebouwen. Alle huishoudelijk afnemers komen daarvoor in aanmerking. Bovendien moeten de elektriciteitsdistributienetbeheerders specifieke aandacht schenken en ondersteuning bieden aan kwetsbare afnemers door:

- het verhogen van de premies voor bestaande woningen met 50% en voor nieuwbouwwoningen met 20% (enkel beschermde afnemers);
- het verstrekken van een kortingbon van 150 euro bij de aankoop van een energiezuinige koelkast of wasmachine (enkel beschermde afnemers);
- het geven van een premie van 800 euro voor de plaatsing van een individuele condensatieketel (enkel beschermde afnemers);
- het uitvoeren van een gratis energiescan in de woning;
- in te staan voor de volledige trajectbegeleiding en uitvoering van dakisolatie in private huurwoningen (sociale dakisolatieprojecten);
- de organisatie van specifieke informatiesessies rond REG.

Op basis van de rapportage over het aantal uitgekeerde premies wordt vastgesteld dat kwetsbare gezinnen slechts beperkt worden bereikt met deze maatregelen. Volgende cijfers van 2014 illustreren dit:

- Kortingbonnen energiezuinige huishoudtoestellen: 1.683
- Energiescans: 24.558 (21.992 basisscans, 1.993 opvolgscans type 1, 573 opvolgscans type 2 (begeleiding bij investeringen))
- Premieverhoging vanwege statuut beschermde afnemer: 3.735 op een totaal aantal premies van 109.990 (waarvan 865 premies voor condensatieketels)

- Dossier sociale dakisolatie tot 15 december 2015

Dossiers sociale dakisolatie 2012 - 2015						
	Eandis		Infrax		totaal	
	aanvragen	uitbetaald	aanvragen	uitbetaald	aanvragen	uitbetaald
TOT 2012	77	72	54	49	131	121
TOT 2013	477	440	180	178	657	618
TOT 2014	547	504	142	115	689	619
TOT 2015	508	324	365	65	873	389
TOTALEN	1609	1340	741	407	2350	1747

Het lage aantal uitbetaalde sociale dakisolatieprojecten voor 2015 is te wijten aan de doorlooptijd tussen aanvraag en uitbetaling.

- Energielening:

	31/12/2015	31/12/2014	Vershil
Aantal kredieten toegekend	4.371	2.344	82,7%
Aandeel renovatie	98,8%	99%	-0,01%
Totaal bedrag toegekend (keur)	32,55	17,5	82,3%
Gemiddeld bedrag toegekend (EUR)	7.446	7.459	-0,16%
Totaal bedrag opgenomen (keur)	27,6	17,4	59,0%
Gemiddeld bedrag opgenomen (EUR)	6.908	6.908	0%
Aandeel doelgroep in aantal kredieten	16,8%	18,3%	-1,6%
Aangesloten Vlaamse gemeenten	99,0%	91%	8,0%
Bereikte bevolking	99,4%	93%	6,4%

Meest recente stand van zaken: sinds begin 2015 werden 5.065 energieleningen afgesloten.

5.2. Energie-efficiëntie als antwoord op energiearmoede

Het Regeerakkoord voorziet een aanpak van energiearmoede aan de bron, met een sterke operationele rol voor de sociale economie. Het sociale dakisolatieprogramma wordt versterkt en een bijkomend sociaal programma voor hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie wordt opgestart. Premies worden op maat gemaakt van de verschillende doelgroepen.

Naast het gebrek aan financiële middelen voor investeringen in de woning, vormt ook de mate waarin met zich kan informeren en organiseren een belangrijke drempel voor kwetsbare gezinnen. Er is dus nood aan toegankelijke voorfinanciering gecombineerd met totale ontzorging door begeleiding bij de uitvoering van REG-maatregelen. Daarnaast is het zaak om via geschikte kanalen de verschillende doelgroepen te bereiken met een aanbod op maat. De huidige instrumenten kunnen daarvoor gebruikt worden, maar moeten goed op elkaar afgestemd en eventueel uitgebreid worden.

Met de energiescans, sociale dakisolatieprojecten en goedkope leningen zijn de eerste stappen richting doelgroepgerichte maatregelen gezet. De combinatie van energiebesparing (lagere factuur), premies en belastingvermindering (dakisolatie) en voordelige financiering (banken, goedkope lening 2% en 0%) hebben een reële impact op energiearmoede. Deze acties hebben echter nood aan een zware opschaling en nog meer differentiatie in scenario's naar doelgroep en woningsoort, willen we ook voor deze woningen de doelstellingen van het Energierenovatieprogramma, en op langere termijn die van het Renovatiepact, waarmaken. Vooral het belang van advies en trajectbegeleiding op maat, mag niet worden onderschat.

De budgettaire impact van de bedoelde opschaling zal in verhouding beperkt zijn. De totale kost van de financiële en ecologische openbaredienstverplichtingen varieert tussen de 80 en de 100 miljoen euro op jaarbasis en wordt gefinancierd via het distributienettarief voor elektriciteit. Tot op vandaag vertegenwoordigen de maatregelen gericht op de doelgroep van kwetsbare gezinnen een heel beperkt deel in deze kosten. Voor de energiescans is dat ongeveer 4 miljoen. De sociale dakisolatieprojecten (een 600 tot 700 per jaar sinds 2012) ongeveer 1 miljoen euro.

Op een gemiddelde verbruiksfactuur voor een gezin van 710 euro op jaarbasis (exclusief BTW) is het aandeel distributiekosten goed voor 315 euro (of 44%), waarvan slechts 14 euro (2%) voor de REG-openbaredienstverplichtingen en 8 euro (1%) voor de sociale openbaredienstverplichtingen. Voor bijkomende doelgroepgerichte REG-maatregelen is dus niet meteen een zware impact op de tarieven te verwachten, ervan uitgaande dat de kosten ervoor via het distributienettarief worden gedragen.

Verder harmoniseren van de doelgroepen

Vandaag zijn de doelgroepen die in aanmerking komen voor sociale energie-efficiëntiemaatregelen versnipperd, wat de gecombineerde inzet belemmert met verminderde slagkracht tot gevolg.

	A beschermde afnemer	B prioritaire doelgroep lening	C kwetsbare afnemers = A + B + extra
Kortingbon	x		
50% bonus op premies	x		
800 euro condensatieketel	x		
Energiescan	x	x	x
Sociale dakisolatie	X private huur	X private huur	X private huur
Energielening 0%		x	

Het harmoniseren van de doelgroepen die in aanmerking komen voor de energiescans, de sociale dakisolatieprojecten (met inbegrip van in het Regeerakkoord aangekondigde uitbreidingen naar hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie) en de geregionaliseerde renteloze energieleningen laat de combinatie van de maatregelen toe en versterkt op die manier hun impact en benutting. Het op elkaar afstemmen van de doelgroepen vergemakkelijkt ook de communicatie over de maatregelen. Met het oog op de vermindering van administratieve lasten is het belangrijk dat de doelgroep zodanig wordt gedefinieerd dat de bewijslast beperkt blijft en de voordelen relatief eenvoudig toegekend kunnen worden. Deze harmonisatie wordt door alle geconsulteerde belanghebbenden als prioritair beschouwd.

Voor de energiescans en de sociale dakisolatieprojecten zijn de doelgroepen via eerdere wijzigingen vanaf 2014 gelijklopend, met dien verstande dat de maatregel sociale dakisolatie beperkt is tot private huurders en dus de huurders bij sociale huisvestingsmaatschappijen niet in aanmerking komen.

Via het wijzigingsbesluit van 10 juli 2015 werd vastgelegd dat de kosten voor scans en sociale dakisolatie worden toegevoegd aan de lijst van REG-maatregelen waarvoor de kosten in het distributienettarief voor elektriciteit worden opgenomen en dat sociale huurders niet langer in aanmerking komen voor een begeleidingstraject type 2 van de energiescan. Voor de sociale huurwoningen kan rechtstreeks worden samengewerkt met de sociale huisvestingsmaatschappijen aangezien die de collectieve renovatiewerken beheren. Voor deze woningen is het aangewezen dat vanuit het woonbeleid een specifieke aanpak gericht op collectieve uitvoering en innovatieve financiering voorzien wordt. Er zal/kan daarbij onderzocht worden welke rol de sociale economie kan vervullen in de facilitering en/of uitvoering van de werken en in de begeleiding en sensibilisering van de bewoners. Momenteel maken de energiescans bij sociale huurders een aanzienlijk deel uit van de uitgevoerde scans (13.444 op 24.558 in 2014 of 54%), mede doordat de sociale huurders gericht bereikt kunnen worden met het aanbod.

De huidige doelgroep van kwetsbare afnemers die in aanmerking komen voor de gratis energiescans en voor de sociale dakisolatieprojecten voor huurwoningen (voorbehouden voor private huur), is samengesteld uit volgende huishoudelijke eindafnemers waarbij op het adres van de aansluiting minstens één persoon gedomicilieerd is die behoort tot de volgende groepen, met vermelding van de omvang:

1. Beschermd afnemers (recht hebben op de sociale maximumprijzen voor gas en elektriciteit (200.000));

Om het sociaal tarief te krijgen, moet de afnemer (of iemand op uw domicilieadres) een bepaalde uitkering of bepaalde tegemoetkoming krijgen van:

- het OCMW (categorie 1)
 - o leefloon;
 - o financiële maatschappelijke dienstverlening gelijkwaardig aan het leefloon;
 - o maatschappelijke steun verstrekt door het OCMW die geheel of gedeeltelijk wordt terugbetaald door de federale staat;
 - o voorschot op een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) of voorschot op een tegemoetkoming voor gehandicapten;
- de FOD Sociale Zekerheid Directie-generaal Personen met een Handicap (categorie 2):
 - o tegemoetkoming als persoon met een handicap op basis van een blijvende arbeidsongeschiktheid van 65%;
 - o inkomensvervangende tegemoetkoming;
 - o integratietegemoetkoming;
 - o tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden;
 - o tegemoetkoming voor hulp van derden;
 - o bijkomende kinderbijslag voor kinderen die getroffen zijn door een lichamelijke of geestelijke ongeschiktheid van minstens 66%;
- de Rijksdienst voor Pensioenen (categorie 3):
 - o inkomensgarantie voor ouderen (IGO);
 - o gewaarborgd inkomen voor bejaarden;
 - o tegemoetkoming als persoon met een handicap;

- op basis van een blijvende arbeidsongeschiktheid van 65% (een aanvullende tegemoetkoming of een tegemoetkoming ter aanvulling van het gewaarborgd inkomen);
 - tegemoetkoming voor hulp van derden;
- Wie huurt bij een sociale huisvestingsmaatschappij met gemeenschappelijke verwarmingsinstallatie op aardgas (categorie 4)
- 2. Personen voor wie een verzoek tot afsluiting van gas of elektriciteit bij de Lokale Adviescommissie (LAC) werd ingediend (22.865);
- 3. Huishoudens met een actieve budgetmeter voor gas (27.980) of elektriciteit (41.000);
- 4. Personen die behoren tot de prioritaire doelgroep in het kader van de Energielening (0% lening);
 - personen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming van het ziekenfonds (klevertje eindigt op 1) (608.000 gezinnen);
 - De verhoogde tegemoetkoming wordt automatisch toegekend aan personen die een bepaald sociaal voordeel of statuut genieten:
 - leefloon of gelijkgestelde hulp
 - inkomensgarantie voor ouderen (IGO)
 - tegemoetkoming voor mensen met een handicap
 - kinderen met een fysieke of mentale handicap met een erkenning van minstens 66 % ongeschiktheid
 - niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV)
 - kinderen (jonger dan 25) die bij het ziekenfonds ingeschreven zijn als gerechtigde in het statuut wees
 - De verhoogde tegemoetkoming kan toegekend worden aan gezinnen met een laag inkomen op basis van een inkomensonderzoek.
 - jaarlijks bruto belastbaar inkomen van het huishouden lager of gelijk aan € 17.303,80 verhoogd met € 3.203,40 per persoon ten laste;
 - personen die in schuldbemiddeling zitten en die hun verwarmingsfactuur niet kunnen betalen (66.000);
 - personen die het OCMW begeleidt omdat ze de facturen voor gas en elektriciteit niet kunnen betalen (15.000).
- 5. Personen die huren bij een sociale huisvestingsmaatschappij (150.000), sociaal verhuurkantoor (7.000), een lokaal bestuur of een OCMW.
- 6. Natuurlijke personen met een geregistreerde huurovereenkomst van minstens 1 jaar met een huurprijs van maximaal 450 euro per maand (of 500 euro per maand in centrumsteden of Vlabinvest-gebied*) (200.000).

* Het Vlabinvest-gebied omvat alle gemeenten van het arrondissement Halle-Vilvoorde, alsook Bertem, Huldenberg, Kortenberg en Tervuren gelegen in het arrondissement Leuven.

Er wordt vaak gesignaleerd dat het bedrag van de huurprijs van 450 euro vermeld in categorie 6) laag is. Het lijkt dus aangewezen om het bedrag van de huurprijs mee te laten evolueren, om te vermijden dat deze categorie verder uitholt.

Actie 20: Het bedrag voor de huurprijs, vermeld in categorie 6 van de doelgroep van kwetsbare afnemers die voor een energiescan en sociale dakisolatieprojecten in aanmerking komen, wordt met als referentiebasis 2013 tot op heden geïndexeerd op basis van de gezondheidsindex en zal ook voortaan periodiek worden geïndexeerd.

Actie 21: Aangezien een gecombineerde inzet van bestaande doelgroepgerichte instrumenten hun benutting en impact vergroot, wordt voorgesteld om in een eerste fase de doelgroep die in

aanmerking komt voor de renteloze energielening te verruimen met beschermde afnemers. In een tweede fase wordt gekeken in hoeverre de kwetsbare doelgroepen beter bereikt kunnen worden. We wachten hiervoor de oefening af die binnen de Vlaamse overheid zal gemaakt worden omtrent het in kaart brengen en evalueren van begunstigden voor sociale correcties (cfr. VAPA bijlage actiefiche 00_01_03).

Schematisch ziet het er in de vermelde eerste fase dan als volgt uit:

	A	B	C
	beschermde afnemer	prioritaire doelgroep lening	kwetsbare afnemers = A + B + extra
Kortingbon	x		
50% bonus op premies	x		
800 euro condensatieketel*	x		
Energiescan	x	x	x
Sociale dakisolatie	X private huur	X private huur	X private huur
Engielening 0%	x	x	

* In het kader van de voorstellen voor wijzigingen aan de REG-premies voor huishoudelijke afnemers, werd voorgesteld om het bedrag van deze premie te verhogen tot 1.800 euro.

Het aantal Vlaamse beschermde afnemers schommelt rond de 200.000. De prioritaire doelgroep van de Energielening omvat ruim 600.000 Vlaamse gezinnen. Beide groepen maken deel uit van de vermelde doelgroep kwetsbare afnemers, waartoe ook nog mensen met een actieve budgetmeter (41.000), met een LAC-dossier (23.000), sociale huurders (150.000) en private huurders die huren aan een lage huurprijs behoren. Het spreekt voor zich dat er binnen deze categorieën een grote overlap bestaat. Hiermee rekening houdend, kan de omvang van de brede doelgroep van kwetsbare afnemers geraamd worden op 650.000 huishoudens.

De impact van deze aanpassing op het budget voor deze maatregelen, waarvan de kosten worden opgenomen in het nettatarief voor elektriciteit, is erg beperkt. Enkel van de voorziene verhoging van de premie voor een condensatieketel voor beschermde afnemers is een beperkte impact te verwachten. In 2014 werden 865 premies van 800 euro voor een condensatieketel toegekend, voor een totaal bedrag van 691.200. Aangezien de verhoging van deze premie tot 1800 euro wellicht resulteert in een groei tot naar schatting 2.000 premies op jaarbasis, komt de overeenstemmende kost op 3,6 miljoen euro.

Energiescans

In het kader van de openbardienstverplichtingen rond het rationeel energiegebruik laten de elektriciteitsdistributienetbeheerders een energiescan uitvoeren in de woning van bepaalde groepen kwetsbare afnemers die daarom vragen (artikel 6.4.1/8 van het Energiebesluit). Bij een energiescan zoekt een adviseur in de woning naar mogelijkheden om energie te besparen. De bewoners krijgen energiebesparende tips en informatie voer energiebesparende investeringen. Waar nuttig, plaatst de energiescanner gratis energiebesparende materialen (onder meer spaardouchekop, spaarlampen, radiatorfolie, buisisolatie). Na deze basisscan, kan nog een tweede bezoek worden aangevraagd. Een eerste type daarvan focust op energiebegeleiding op

maat van kwetsbare doelgroepen (onder meer via begeleiding bij het veranderen van leverancier, onderzoek abnormaal hoog verbruik en problemen met facturen). Een tweede type is gericht op begeleiding en bijstand bij de realisatie van energiebesparende ingrepen (hoogrendementsbeglazing, dakisolatie of een energiezuinige verwarmingsinstallatie).

Sinds 2014 zijn de energiescans voorbehouden voor enkele in de regelgeving vastgelegde prioritaire doelgroepen. De energiescan besteedt veel aandacht aan een duurzaam energiebewuster bewonersgedrag en net op dat punt is bij de doelgroep van mensen in energiearmoede doorgaans veel winst te boeken. De energiescan is zo de draaischijf voor een lager energieverbruik bij deze kwetsbare doelgroepen. Dat lager verbruik wordt gerealiseerd door aandacht voor alle aspecten die een invloed hebben op de energiekosten: gedrag, kleine maatregelen, toestellen, factuur, grote investeringen. De gemeenten kiezen de uitvoerders van de energiescans. In veel gemeenten (maar niet in alle) werken gemeenten samen met sociale economieprojecten.

Actie 22: begin 2016 zal de energiescan geëvalueerd worden op basis van cijfers over de bereikte doelgroepen en over de mate waarin de energiescan finaal leidt tot de uitvoering van energiebesparende werken.

Maatregelen voor de private huurmarkt

Sociale dakisolatie in private huurwoningen

Ondanks de beschikbaarheid van premies en fiscale voordelen hinkt de Vlaamse huurmarkt serieus achterop op vlak van energetische renovatie van woningen. Op 23 september 2011 legde de Vlaamse Regering de netbeheerders de actieverplichting op om vanaf 2012 de planning en de uitvoering van dak- of zoldervloerisolatie in private huurwoningen structureel te ondersteunen bij welomschreven categorieën van kwetsbare huurders. Voor huurwoningen bewoond door kwetsbare huurders zorgt de Vlaamse overheid samen met de netbeheerders met een extra hoge premie van 23 euro per m² voor een stevig duwtje in de rug. Bovendien begeleidt een projectpromotor zowel verhuurder als huurder bij de voorbereiding en uitvoering van de werken. Hij stelt zelf een vakbekwame aannemer aan of voert zelf de werken uit en vraagt achteraf de premie aan bij de netbeheerder. Net zoals bij de uitvoerders van de energiescans zijn de projectpromotoren quasi uitsluitend actoren uit de sociale economie. De tussenkomst van 23 euro volstaat doorgaans niet om alle kosten te dekken. Gemiddeld bedraagt de kost per vierkante meter 40 euro (plaatsing isolatie en bijkomende kosten voor dakrenovatie en afwerking) en legt de eigenaar nog 1.400 euro op, waarvan hij weliswaar via de belastingvermindering voor dakisolatie nog 30% kan recupereren. De premie dekt dus net geen 60% van de reële kost.

Van de wijziging van de regelgeving van de sociale openbaredienstverplichtingen (Besluit van de Vlaamse Regering van 7 september 2012) werd gebruik gemaakt om de in aanmerking komende doelgroep uit te breiden. De doelgroep “mensen met een aardgasbudgetmeter die genieten van de minimale levering van aardgas in de winter” werd vervangen door de uitgebreidere groep van alle huishoudens met een actieve budgetmeter elektriciteit of aardgas. Daarnaast werden de huurders van een SVK-woning toegevoegd. De Vlaamse Regering heeft daarnaast eind 2013 haar definitieve goedkeuring gehecht aan de uitbreiding van de doelgroep voor de gratis dakisolatie naar verhuurders van woningen met een bescheiden huurprijs (maximaal 450 euro (500 voor centrumsteden). Op dat moment werd ook de doelgroep voor de energiescans uitgebreid naar alle klanten met een actieve budgetmeter, zodat de doelgroepen vanaf begin 2014 effectief gelijkgeschakeld werden. Tevens werd vastgelegd dat de netbeheerder de bij hem beschikbare

gegevens met betrekking tot de in aanmerking komende doelgroepen, kan overmaken aan de uitvoerders die van de netbeheerder de opdracht krijgen om enerzijds energiescans en anderzijds sociale dakisolatieprojecten uit te voeren. Deze aanpak laat de energiescanbedrijven en de projectpromotoren sociale dakisolatie toe om het doelpubliek veel gericht en proactief te benaderen met een geïntegreerd aanbod van sensibilisering, begeleiding, uitvoering en financiële ondersteuning met een premie en waar mogelijk een goedkope energielening.

Momenteel voorziet de regelgeving een globaal premiebedrag van 23 euro per m² waarvan een deel gaat naar de begeleiding door de projectpromotor en het grootste deel naar de werken. Voor de verdeling is geen vaste regel voorzien, de projectpromotor bepaalt dat per project op basis van moeilijkheidsgraad, dakoppervlakte,..... Hierbij is het van belang om het deel dat effectief wordt besteed aan de uitvoering van de dakisolatiewerken zo groot mogelijk te houden, om te vermijden dat een al te grote eigen inbreng (nu gemiddeld 1.400 euro) eigenaars-verhuurders doet afzien van de samenwerking. In die gevallen worden de inspanningen van de projectpromotor niet vergoed en ontstaat er druk om die via andere dossiers te recupereren. Op dit moment ligt de gemiddelde begeleidingskost op 200 euro per dossier. Voor buitenstaanders en nog meer voor de verhuurders is deze aanpak onduidelijk en moeilijk communiceerbaar.

Actie 23: een aparte forfaitaire vergoeding van 200 euro voorzien voor de kosten die verbonden zijn aan de opdrachten van de projectpromotor en 20 euro premie voor uitvoering van de werken (50% van de gemiddelde kost). Met een gemiddelde oppervlakte geplaatste dakisolatie van 78 m² blijft de totale kost gelijk. In ieder geval moet ook de inzet van de Energielening maximaal worden gepromoot.

Met het oog op een maximale kostenefficiëntie kan voor de bepaling van de forfaitaire begeleidingskost ook een combinatie tussen inspannings- en resultaatsfinanciering worden bestudeerd. De vergoeding voor de projectpromotor ligt dan hoger als het dossier effectief wordt uitgevoerd (en naarmate er dus meer stappen in het begeleidingsproces worden gezet).

De projectpromotoren kaarten ook aan dat de kost voor de isolatie van platte daken (tot 70% in de steden) veel hoger ligt (110 euro per m²) en de premie daar onvoldoende stimuleert.

Vanaf 1 januari 2015 geldt de minimale dakisolatienorm voor alle zelfstandige woningen gelegen in het Vlaamse Gewest. Als minimumnorm geldt een R-waarde dakisolatie van 0,75m² K/W. Dit stemt overeen met een laag specifiek isolerend materiaal van 3 à 4 cm. De dakisolatienorm is in theorie, net als alle andere minimale kwaliteitsnormen voor woningen, niet beperkt tot huurwoningen. Maar de mogelijke sancties bij een ongeschiktverklaring (jaarlijkse heffing, strafrechtelijke handhaving) gelden niet voor eigenaar-bewoners. Voor huurwoningen kan het ontbreken van dakisolatie mogelijk leiden tot een verbod op verhuring. Op zich vormt deze norm, die nog breder gecommuniceerd moeten worden, een belangrijke stimulans voor verhuurders om tot actie te komen. Vanuit energetisch oogpunt is het echter duidelijk dat de beoogde R-waarde lang niet volstaat om aan de langetermijndoelstellingen van het Renovatiepact te voldoen. Vandaar dat voor de sociale dakisolatieprojecten de warmteweerstandseis (R-waarde) gekoppeld is aan de voor de premie geldende waarde en eventuele evoluties daarvan. In het Regeerakkoord neemt de Vlaamse Regering zich voor de ambitie in energie-efficiëntie op te voeren door verder in te zetten op hoogrendementsglas, muurisolatie en hoogrendementsverwarming en onder meer hiervoor nieuwe minimale kwaliteitsnormen op te maken.

Bijkomende programma's voor spouwmuurisolatie en hoogrendementsglas in private huurwoningen

Actie 24: In navolging van de sociale dakisolatieprojecten, zullen voor de doelgroep van kwetsbare afnemers projecten met het oog op begeleiding en uitvoering van spouwmuurisolatie en hoogrendementsglas worden opgezet.

Bij deze bijkomende sociale REG-projecten, zal de uitvoering wellicht minder dan bij de sociale dakisolatieprojecten door actoren uit de sociale economie gebeuren (vooral toeleiding, begeleiding, administratieve ondersteuning gecombineerd met een substantiële tussenkomst voor de werken).

Het premiebedrag zou zich best in dezelfde orde van grootte (percentage van de reële kost) situeren als die voor de sociale dakisolatieprojecten (60% van de kost, waarvan 10% voor begeleiding en ondersteuning). Zoals vermeld in de aanbeveling voor de aanpassing van de sociale dakisolatieprojecten, zou ook voor de plaatsing van hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie worden gewerkt met een forfait voor de kost voor de begeleiding en ondersteuning door een projectpromotor. Voorgesteld wordt om hiervoor ook een bedrag van 200 euro te voorzien per dossier, opnieuw met de bedenking dat ook een opsplitsing in inspannings- en resultaatsfinanciering kan worden overwogen.

Rekening houdend met het voorgaande, kunnen bedragen worden bepaald voor de ondersteuning van de plaatsing van spouwmuurisolatie en hoogrendementsglas in private huurwoningen. Voor spouwmuurisolatie geldt een gemiddelde kost van 23 euro per vierkante meter. Een premiebedrag van 12 euro per vierkante meter dekt iets meer dan de helft van de kost. Voor de plaatsing van hoogrendementsglas ligt de prijs, zonder vervanging van ramen, met 140 euro per vierkante meter exclusief BTW gevoelig hoger (inclusief ramen gemiddeld 500 euro per vierkante meter). Een premiebedrag dat 60% van de kosten zou dekken, komt op 85 euro per vierkante meter. Eigenaars die verhuren aan een SVK kunnen via de Renovatiepremie bijkomend een deel van de kosten recupereren.

Rekening houdend met het voorgaande, krijgen we volgend schema:

Maatregel	Basispremie	Verhoging beschermde afnemer	Kwetsbare doelgroep Private huurwoning	
			uitvoering	begeleiding
Dakisolatie	6 €/m ²	10,5 €/m ²	20 €/m ²	200 €
Hoogrendementsglas	12 €/m ²	56 €/m ² *	85 €/m ²	200 €
spouwisolatie	6 €/m ²	9 €/m ²	12 €/m ²	200 €

*bedrag zoals voorgesteld in de premiehervorming

Voor deze maatregelen zouden dezelfde technische voorwaarden gelden als voor de reguliere premies van de netbeheerders en moet ook worden gewaakt over de algemene woningkwaliteit.

Gezien de omvang van het segment dat private huur vertegenwoordigt in de woningmarkt en rekening houdend met de erg lage renovatiesnelheid, lijkt het wenselijk om het ondersteuningskader hier op langere termijn stabiel te houden. Voor dakisolatie wordt bekeken in hoeverre een afbouwscenario zin heeft, gezien de bestaande verplichting van dakisolatie als minimale kwaliteitsnorm in de Vlaamse Wooncode.

Rekening houdend het huidige tempo van 600 tot 800 sociale dakisolatieprojecten per jaar bedraagt de kostprijs op jaarbasis voor deze maatregel ongeveer 1 miljoen euro. Voor de plaatsing van hoogrendementsglas zou de dossierkost rekening houden met een courant

gemiddelde van 13 m²geplaatste glasoppervlakte 1.305 euro bedragen. Voor 500 dossiers zou de totale kost dan 652.500 euro bedragen. De dossierkost voor de sociale spouwmuurprojecten zou rekening houdend met gemiddeld 120 vierkante meter gevulde spouw de dossierkost 1640 euro bedragen. Opnieuw rekening houdend met 500 dossiers zou de jaarkost komen op 820.000 euro. De meerkost voor het invoeren van de sociale programma's voor hoogrendementsglas en spouwmuurisolatie voor kwetsbare private huurders zou dus beperkt blijven tot minder dan 1,5 miljoen euro.

Energieleningen (de voormalige FRGE-leningen)

Met een energielening in de vorm van een consumentenkrediet worden energiebesparende werken in woningen gefinancierd. Het maximum leenbedrag is 10.000 euro. Dit bedrag moet terugbetaald worden over een periode van 5 jaar. De intrest bedraagt 0% of 2%. De energielening wordt aangevraagd bij de energiehuizen (vorige benaming Lokale Entiteit) wiens werkingsgebied quasi heel Vlaanderen bestrijkt. Sinds half 2015 komen voor de prioritaire doelgroep ook energiezuinige apparaten in aanmerking.

Voor bepaalde (kwetsbare) doelgroepen, is de lening renteloos. Dit wil zeggen dat de intrest 0% bedraagt. Het gaat om volgende doelgroepen:

- personen die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming van het ziekenfonds (klevertje eindigt op 1);
- personen met een jaarlijks bruto belastbaar inkomen van het huishouden lager of gelijk aan € 17.083,39 verhoogd met € 3.162,60 per persoon ten laste;
- personen die in schuldbemiddeling zitten en die hun verwarmingsfactuur niet kunnen betalen;
- personen die het OCMW begeleidt omdat ze de facturen voor gas en elektriciteit niet kunnen betalen;
- eigenaars die hun woning verhuren via een SVK (sociaal verhuurkantoor) aan mensen uit deze doelgroep.

Actie 25: zoals vermeld onder het item 'harmoniseren van de doelgroepen' wordt voorgesteld om de prioritaire doelgroep voor de energielening uit te breiden met de doelgroep van beschermde afnemers.

In Limburg wordt met de Duwolim Plus lening tegemoet gekomen aan de vraag naar langere looptijden en hogere bedragen. Het maximumbedrag bedraagt daar 40.000 euro en de looptijd kan tot 10 jaar gaan. Minimum 50% van het ontleende bedrag gaat naar energiebesparende investeringen.

Actie 26: onderzoeken of deze uitbreidingen van leenbedragen en looptijden voor bepaalde doelgroepen opportuun is.

Actie 27: het toepassen van subrogatie van premies waarvoor ontleners in aanmerking komen maximaal toepassen zodat het te pre-financieren bedrag krimpt. Bijvoorbeeld: iemand wil dakisolatie leggen, men leent voor de kost min de premie, het energiehuis regelt de premie met de netbeheerder.

Om energiearmoede te bestrijden is ook het systeem van de opbrengstgarantie interessant. Daarbij zal de doelgroep dat de lening enkel terugbetalen met gerealiseerde energiewinsten zodat de investering dus geen impact heeft op het huishoudbudget. Deze werkwijze wordt momenteel verder uitgetest op initiatief van Eos (Oostende) in samenwerking met andere steden.

Actie 28: de lopende experimenten in het kader van de Energielening van nabij opvolgen en evalueren.

Actie 29: onderzoeken of leningen aan de vereniging van mede-eigenaars kunnen worden toegekend.

Fiscaliteit

Actie 30: behoud van de 30% belastingvermindering dakisolatie, eventueel uitbreiding naar andere maatregelen.

Oprichting van een rollend fonds voor renovatiesubsidies

Het uitwerken van systemen van subsidieretentie kan tegemoet komen aan de vraag naar een stabiel systeem van financiële ondersteuning van uitgebreide renovatiewerken zonder dat er een inbreng van de bewoner wordt gevraagd. Meer nog: de bewoner geniet het voordeel van blijvend lagere energiefacturen. De maatregel komt neer op het rollend inzetten van overheids- of privégeld via een fonds voor renovatie. Op die manier kan een eenmalige investering/renovatiebudget meerdere generaties dienen aangezien de middelen op termijn steeds terugkeren naar het fonds.

Het CLT-fonds in Gent ('Dampoort knapt op') is daarvan een voorbeeld. In Gent wordt in een afgebakende zone een sociaal traject uitgetekend dat minder begoede eigenaars (noodkopers) van woningen (noodkopers) in slechte staat de mogelijkheid biedt om toegang te krijgen tot een terugvorderbare renovatietussenkost. Men ontbreekt vaak de (financiële) mogelijkheid om deze woning naar behoren te renoveren. Eigenaars die wensen te renoveren en aan bepaalde voorwaarden voldoen, komen in aanmerking om een tussenkomst van het OCMW te krijgen, waarvoor een contract wordt opgesteld. Eigenaars die in aanmerking komen, kunnen een tussenkomst voor een renovatie krijgen van maximaal 30.000 euro. Bij eventuele verkoop moet de eigenaar deze tussenkomst terugbetalen, eventueel verhoogd met een deel van de meerwaarde. Op dat moment wordt het geld beschikbaar voor een volgende renovatie.

Actie 31: op basis van de ervaringen uit dit en eventuele gelijkaardige projecten, zal de Vlaamse overheid met een gelijkaardig doel en op basis van hetzelfde principe (terugbetaling bij verkoop en/of een mengvorm waarbij een deel van het geld sneller terug vloeit) een rollend fonds met langetermijnwerking kunnen opstarten. Voordelen van een dergelijke aanpak zijn:

- Er kunnen onmiddellijk grondige renovaties gebeuren van woningen met slechte energieprestatie en lage kwaliteit;
- De geïnvesteerde middelen hebben een in verhouding erg hoge sociaaleconomische return, niet in het minst naar het overheidsbudget zelf;
- Na een initiële fase van aanzienlijke investeringen volgt een "rollende" fase die toelaat de maatregel meerdere decennia vol te houden.

Bevorderen van totaalinvesteringen

In het kader van de hervorming van de energiepremies werd een voorstel uitgewerkt om totaalrenovatie te stimuleren op basis van een aan te vragen voucher die recht geeft op een forfaitair premiesupplement boven op de premies die gelden voor de individuele investeringen.

Actie 32: behouden van de 50% verhoging op de premies per individuele maatregel

Bevorderen van wijkrenovaties

In het kader van de hervorming van de energiepremies werd een voorstel uitgewerkt waarbij de elektriciteitsdistributienetbeheerder de collectieve aanpak van renovatiewerken van woningen ondersteunt door het aanbieden van projectbegeleiding.

Actie 33: In het bijzonder wordt gefocust op de ondersteuning van projecten voor wijkrenovaties voor kwetsbare gezinnen met extra begeleiding en ontzorging door dienstverleners die bij voorkeur actief zijn binnen de sociale economie.

Verlaagd BTW-tarief bij renovatie van woningen

Het verlaagde BTW-tarief van 6% voor renovatiewerken geldt als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- de woning is ouder dan 10 jaar
- de woning dient uitsluitend als privéwoning of slechts een 'bijkomstig' gedeelte ervan dient om een beroep uit te oefenen
- de werken (omvorming, renovatie, rehabilitatie, verbetering, herstelling, onderhoud) worden rechtstreeks aan de eindgebruiker (eigenaar, vruchtgebruiker of huurder) gefactureerd. De eigenaar mag ook een vennootschap zijn.

Deze laatste voorwaarde sluit financiering van renovatiewerken door derden die noch eigenaar noch huurder zijn uit van het verlaagde BTW-tarief.

In heel wat situaties leidt hernieuwbouw na sloop tot een betere energieprestatie dan een grondige renovatie. In de centrumsteden geldt hiervoor een verlaagd BTW-tarief van 6%. Om afbraak en vervanging door nieuwbouw die aan de geldende energieprestatieregelgeving voldoet, te stimuleren, is de uitbreiding van het toepassingsgebied voor dit verlaagd BTW-tarief wenselijk.

Actie 34: de Vlaamse minister, bevoegd voor het energiebeleid, kaart bij de federale bevoegde collega aan:

- de uitbreiding van het verlaagde BTW-tarief voor renovatie van de bouwheer naar de particuliere koper.
- de uitbreiding van het toepassingsgebied voor het verlaagde BTW-tarief voor hernieuwbouw na sloop tot buiten de centrumsteden.

6. VERDERE CONCRETISERING VAN HET ENERGIEARMOEDEPROGRAMMA

De voorliggende conceptnota bevat een uitgebreid geheel aan mogelijke acties die via een participatief proces met een brede groep stakeholders werden verzameld, zowel voor het luik bescherming tegen afsluiting als voor de uitwerking van bijkomende doelgroepgerichte REG-maatregelen. Hoewel deze acties allemaal een bijdrage kunnen leveren in de strijd tegen energiearmoede, zullen ze afhankelijk van de ermee samenhangende impact en graad van complexiteit en rekening houdend met een beperkte beschikbaarheid aan inzetbaar personeel

noodzakelijkerwijze gefaseerd moeten worden uitgewerkt. De tabel in bijlage 1 biedt een overzicht van alle acties.

Er wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering de voorgestelde acties principieel steunt en de opdracht geeft om voor de uitwerking van de acties op de korte termijn een haalbare projectplanning op te zetten die rekening houdt met de noodzakelijke personeelsinzet, de graad van complexiteit en de geraamde voorbereidingstijd. Over de voortgang van de uitwerking van de acties zal jaarlijks per mededeling aan de Vlaamse Regering worden gerapporteerd.

7. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- haar goedkeuring te hechten aan de conceptnota Energiearmoedeprogramma die geen budgettaire of financieel engagement inhoudt;
- de Vlaamse minister bevoegd voor het energiebeleid de opdracht te geven de conceptnota voor advies voor te leggen aan de SERV;
- De Vlaamse minister bevoegd voor het energiebeleid de opdracht te geven het proces voor de verdere concretisering van het Energiearmoedeprogramma op te zetten en hierover jaarlijks via mededeling te rapporteren aan de Vlaamse Regering.

De Viceminister-president en Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie

Annemie Turtelboom